

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΜΕΡΟΣ Β΄)

Όπως αναφέραμε στο **Μέρος Α΄ του πονήματός μας** αναδύονται τρεις, τουλάχιστον προκλήσεις, οι οποίες οδηγούν στο ουσιώδες πρόβλημα της **οργάνωσης της γνώσης**:

• Πολιτισμική πρόκληση.

Η **κουλτούρα** πλέον δεν είναι μόνον κερματισμένη σε ασύνδετα κομμάτια, αλλά και κομμένη σε δύο ενότητες: Την **κλασική κουλτούρα** του ανθρώπινου γένους, η οποία μέσω της φιλοσοφίας, του δοκιμίου, του μυθιστορήματος τρέφει και τη **γενική νοημοσύνη**, αντιμετωπίζει τις σοβαρές αναζητήσεις του ανθρώπου και προκαλεί τον **στοχασμό πάνω στη γνώση** και ευνοεί την προσωπική αφομοίωση των γνώσεων. Και την **επιστημονική κουλτούρα**, τελείως διαφορετικής φύσεως. Διαχωρίζει τα πεδία της γνώσης, προκαλεί αξιοθαύμαστες **ανακαλύψεις, μεγαλοφυείς θεωρίες, όχι όμως και στοχασμό** για το ανθρώπινο πεπρωμένο και την πορεία της ίδιας της επιστήμης.

Η **κλασική κουλτούρα** τείνει να γίνει ένας μύλος, που στερείται του σπόρου των επιστημονικών γνώσεων σχετικά με τον κόσμο και τη ζωή, ο οποίος θα έπρεπε να τρέφει τις μεγάλες αναζητήσεις. Η **επιστημονική κουλτούρα**, δίχως στοχασμό πάνω στα γενικά και **ολιστικά προβλήματα**, καθίσταται **ανίκανη** να σκεφθεί τα ίδια τα θέματα, καθώς και τα κοινωνικά και ανθρώπινα προβλήματα τα οποία αυτή θέτει. Ο τεχνικός και επιστημονικός κόσμος δεν βλέπει παρά **σαν στολίδι ή αισθητική χλιδή** την **κλασική κουλτούρα**, ενώ αυτή η τελευταία ευνοεί τη **γενική νοημοσύνη**, την οποία **το ανθρώπινο πνεύμα εφαρμόζει στις ιδιαίτερες περιπτώσεις**. Ο κόσμος της **κλασικής κουλτούρας** δεν βλέπει στην επιστήμη τίποτα άλλο από ένα **συνονθύλευμα δυσνόητων ή απειλητικών γνώσεων!**

• Κοινωνιολογική πρόκληση.

Το έδαφος που υπόκειται στις τρεις προκλήσεις απλώνεται αδιάκοπα με την αύξηση των **γνωστικών χαρακτήρων των οικονομικών, τεχνικών, κοινωνικών, πολιτικών δραστηριοτήτων**, κυρίως με τις γενικευμένες και πολλαπλές **αναπτύξεις του τεχνικού νεύρο-εγκεφαλικού συστήματος**, που ονομάζεται **πληροφορική** και που συμβιώνει με όλες μας τις δραστηριότητες. Έτσι όλο και περισσότερο:

- Η **πληροφορία** είναι μια πρώτη ύλη, την οποία η γνώση πρέπει να ελέγχει και να ολοκληρώνει.

- Η **γνώση** πρέπει διαρκώς να επανεξετάζεται και να αναθεωρείται από τη σκέψη.

- Η **σκέψη** είναι περισσότερο από ποτέ πολυτιμότερο κεφάλαιο για το άτομο και την κοινωνία.

• Πρόκληση προς τον πολίτη.

Η εξασθένηση μιας ολιστικής αντίληψης οδηγεί στην εξασθένηση της έννοιας της **υπευθυνότητας**, με τον καθένα να τείνει να **μην είναι υπεύθυνος**, παρά μόνο για το εξειδικευμένο του έργο, καθώς και στην **εξασθένηση της αλληλεγγύης**, με τον καθένα να μην αντιλαμβάνεται πλέον τον **οργανικό του δεσμό** με τους συμπολίτες του και με το διπλανό του! Υπάρχει ένα **αυξανόμενο δημοκρατικό έλλειμμα**, που οφείλεται στην **ιδιοποίηση** από τους **ειδικούς και τους τεχνικούς** ενός αυξανόμενου αριθμού ζωτικών προβλημάτων.

Η **γνώση** καθίσταται πλέον όλο και πιο εσωτερική, προσιτή μόνο στους **ειδικούς και ανώνυμη ποσοτική και τυποποιημένη**. Επίσης η **τεχνική γνώση** κρατιέται για τους ειδικούς. Κάτω από αυτές τις **συνθήκες ο πολίτης** στερείται κάθε ολιστικής και κατάλληλης οπτικής χάνει το **δικαίωμα στη γνώση!** Και εάν μπορεί ακόμα να **συζητά στο καφέ για τη συμπεριφορά της κρατικής μηχανής**, δεν μπορεί πλέον να καταλάβει το τι πυροδοτεί ένα **ασιατικό κραχ**, ούτε να αντιληφθεί το τι εμποδίζει αυτό το κραχ να μη προκαλέσει μια μεγαλύτερη οικονομική κρίση.

Και οι ίδιοι οι ειδικοί είναι βαθιά διαιρεμένοι σχετικά με τη διάγνωση και την ακολουθητέα **οικονομική πολιτική**. Αν ήταν δυνατόν να παρακολουθούμε τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο με σημαϊάκια στο χάρτη, **σήμερα δεν θα είναι δυνατό** να αντιληφθούμε τους

υπολογισμούς και τις προσομοιώσεις των ηλεκτρονικών υπολογιστών, που επεξεργάζονται τα σενάρια για μελλοντικό πόλεμο. Το **ατομικό όπλο στέρησε εντελώς τον πολίτη από τη δυνατότητα να το σκεφθεί και να το ελέγξει. Η χρήση του έχει παραδοθεί στην προσωπική απόφαση του αρχηγού κράτους**, δίχως αυτός να έχει την υποχρέωση να συμβουλευτεί κάποια θεσμοθετημένη δημοκρατική αρχή. **Όσο η πολιτική καθίσταται τεχνική τόσο η δημοκρατική δυνατότητα υποχωρεί!!**

Η συνέχιση της σύγχρονης τεχνικοοικονομικής και τεχνικό-επιστημονικής διαδικασίας, η οποία είναι πλέον τυφλή και ξεφεύγει από τη συνείδηση και τη θέληση των ίδιων των επιστημόνων οδηγεί σε μια έντονη υποχώρηση δημοκρατίας. Έτσι, **ενόσω ο ειδικός χάνει την ικανότητα να αντιληφθεί το όλον και το βασικό, ο πολίτης χάνει το δικαίωμα στη γνώση**. Συνεπώς η αποστέρηση της γνώσης, που αντισταθμίζεται πολύ άσχημα από την εκλαΐκευση των «μέσων ενημέρωσης», θέτει το ιστορικό πρόβλημα της ανάγκης μιας γνωστικής δημοκρατίας.

Είναι αδύνατον σήμερα να εκδημοκρατίσουμε μια εκ φύσεως διαχωρισμένη και εσωτερικευμένη γνώση. Μήπως, όμως είναι πλέον δυνατόν να κοιτάξουμε κατά πρόσωπο ποια μεταρρύθμιση της σκέψης που θα επέτρεπε την αντιμετώπιση των φοβερών προκλήσεων, που μας εγκλωβίζουν στην εξής επιλογή: **ή να υποστούμε τον βομβαρδισμό αριθμό των πληροφοριών, που μας κατακλύζουν καθημερινά μέσω εφημερίδων, τηλεοράσεων, ή να εμπιστευθούμε δόγματα, που κρατούν από τις πληροφορίες μόνον αυτό που θα επιβεβαιώνει ή που τους είναι κατανοητό απορρίπτοντας, σαν λάθος ή απάτη ό,τι το διαψεύδει ή τους είναι ακατανόητο;** Αυτό το πρόβλημα δεν τίθεται μόνο για τη γνώση των καθημερινών θεμάτων του κόσμου, αλλά και για τη γνώση όλων των θεμάτων του ανθρώπου και για αυτή την ίδια την επιστημονική γνώση.

• Αντιμετώπιση των προκλήσεων

Ένα θεμελιώδες, πρόβλημα της εποχής μας είναι αυτό της ανάγκης να αποκαλύψουμε όλες τις **αλληλένδετες προκλήσεις** που καταγράψαμε. Είναι μετά τη μεταρρύθμιση της σκέψης αυτή που θα επέτρεπε την **πλήρη χρήση της νοημοσύνης** για να απαντήσουμε σε αυτές τις προκλήσεις και που θα επέτρεπε επίσης να συνδέσουμε τις δύο διαχωρισμένες κουλτούρες. Πρόκειται για μια μεταρρύθμιση **παραδειγματική**, που αφορά στην ικανότητα να **οργανώσουμε τη γνώση**. Όλες οι μέχρι τώρα μεταρρυθμίσεις στράφηκαν γύρω από τη **μαύρη τρύπα**, που βρίσκεται η βαθιά ανάγκη των **πνευμάτων μας, της κοινωνίας μας, της εποχής μας** και, συνεπώς της **εκπαίδευσης μας**.

Δεν αντιληφθήκαμε την ύπαρξη αυτής της «μαύρης τρύπας», γιατί απορρέει από τον τύπο της **νοημοσύνης που πρέπει να μεταρρυθμιστεί. Μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης πρέπει να οδηγήσει στη μεταρρύθμιση της σκέψης. Η μεταρρύθμιση της σκέψης πρέπει να οδηγήσει στη μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης**. Γι' αυτό πρέπει να αναζητήσουμε και να εντάξουμε στην εκπαίδευση την **Ολιστική Παιδεία** που εναρμονίζεται **κατά άριστο τρόπο** στην αναζήτηση της **Αλήθειας**, μέσω της **σοφίας και γνώσης**, του **ψυχικού κάλλους** και του γενικότερου **αγαθού όλης της ανθρωπότητας**.

Δυστυχώς αυτό συμβαίνει για κάθε είδος γνώσης. **«Δεν ξέρουμε αν ξέρουμε, ούτε καν ξέρουμε τι σημαίνει ξέρουμε!!»** (Μητρόδωρος Χίου). **«Πρέπει ακατάπανστα να βουτάω στα νερά της αμφιβολίας»**(Wittgenstein). Η έννοια της **γνώσης** μάς φαίνεται αυτονόητη, αλλά αμέσως θα διαπιστώσουμε το πόσο άγνωστη είναι από τον ατέλειωτο αριθμό λέξεων-εννοιών, που χρησιμοποιούνται για να προσδιοριστεί: Πληροφορίες, αντίληψη, κρίση, παρατήρηση, πείραμα... κατανόηση, ανάλυση, σύνθεση, έρευνα, ανακάλυψη, διαλογισμός, εγκέφαλος, νους, κουλτούρα, γνώμες, πιστεύω, συνείδηση, ευφυΐα, νοημοσύνη, σκέψη, πεποίθηση, απόδειξη, αλήθεια, ψέμα, αμφιβολία... λόγος, διαίσθηση, επιστήμη, μύθοι, ποίηση, φιλοσοφία...!!!

Μια τεράστια «οικογένεια» εννοιών, που όταν τις προσεγγίσουμε θα δούμε ότι όχι μόνον δεν τις κατανοούμε πλήρως, αλλά και ίσως τις αγνοούμε. Είναι, όμως, **ανάγκη να τις γνωρίζουμε για να πάρουμε προσωπική απόφαση για πράξη!!** Γιατί η ζωή είναι πρώτα από όλα **πράξη**.

Στην εποχή μας παρατηρείται, γενικά, μια βαθιά και απειλητική αναντιστοιχία στις **κατακερμαρματισμένες** γνώσεις μεταξύ των διαφόρων επιστημονικών κλάδων. Ο Πλανήτης μας, όμως, έχει μετατραπεί πλέον σε ένα «μεγάλο χωριό» με κοινά προβλήματα και κοινή μοίρα. Η υπέρ-εξειδίκευση, όταν κλείνεται στον εαυτό της βλέποντας μια μόνον πλευρά, εμποδίζει να δούμε τα ουσιώδη προβλήματα που καθίστανται καθημερινά, πιο πολύπλοκα. Η διαίρεση των επιστημονικών κλάδων είναι, οπωσδήποτε, απαραίτητη λόγω του τεράστιου όγκου πληροφοριών, αλλά μάς εμποδίζει να συλλάβουμε αυτό που έχει υφανθεί μαζί και είναι πολύπλοκο. Ζούμε σε Μια διογκούμενη πολυπλοκότητα με αδιαχώριστες συνιστώσες, που αλληλοεπιδρούν: **οικονομική, κοινωνική, ψυχολογική, συναισθηματική, μυθολογική...**

Η **νοημοσύνη μας**, συνήθως, κομματιάζει το πολύπλοκο με συνέπεια να προκαλείται ατροφία στις δυνατότητες κατανόησης. **Η κρίση μας είναι πια ανίκανη να αντιμετωπίσει το ευρύτατο πλαίσιο και έτσι καθίσταται τυφλή, ασύνειδη και συνήθως ανεύθυνη.** Π.χ. η οικονομική επιστήμη είναι η πιο ενδιαφέρουσα, αλλά οι οικονομολόγοι, συνήθως, είναι ανίκανοι να συμφωνήσουν στις προβλέψεις! Απομονώνονται από τις άλλες ανθρώπινες και κοινωνικές διαστάσεις, με συνέπεια να είναι η πιο προχωρημένη επιστήμη, αλλά ταυτόχρονα, από ανθρώπινης πλευράς να υστερεί σημαντικά.

Ο τεχνικός και επιστημονικός κόσμος δεν βλέπει παρά ένα **διακοσμητικό ρόλο** στην κλασική παιδεία, η οποία αποσκοπεί στην ανάπτυξη του ανθρώπου, ως πρόσωπο. Από την άλλη πλευρά η κλασική παιδεία θεωρεί, συνήθως, τις επιστήμες ένα **απλό συνονθύλευμα δυσνόητων γνώσεων!** Όμως, **οι πνευματικές αναδύσεις συμβαίνουν, όπου υπάρξει αρμονική σύνθεση των αντιθέτων.**

Η **εξασθένηση της έννοιας της ολιστικής αντίληψης οδηγεί στην εξασθένηση της υπευθυνότητας και της αλληλεγγύης.** Ο ειδικός ενδιαφέρεται αποκλειστικά για τον τομέα του. Ο πολίτης, ουσιαστικά, χάνει το δικαίωμα στην γνώση της γνώσης, γιατί δεν έχει πρόσβαση σε εξειδικευμένους κλάδους και στα σημεία αποφάσεων. Συζητά στα cafe για τη συμπεριφορά της κρατικής μηχανής, αλλά επειδή δεν έχει ολιστική και κατάλληλη οπτική, απλά δυσανασχετεί για όσους «καθορίζουν την τύχη του»! Μάλιστα, ούτε και οι ειδικοί είναι σε θέση να έχουν σαφή διάγνωση και την πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί.

Δεν αναφερόμαστε, διόλου, στην πολεμική απειλή γιατί τα πυρηνικά όπλα, αλλά και τα υβριδικά μέσα αποκλείουν κάθε πρόβλεψη. Η Πολιτική, από αποκλειστική ανθρώπινη λειτουργία έχει καταστεί μια απλή τεχνική. Η δημοκρατική λειτουργία υποχωρεί συνεχώς λόγω έλλειψης πολιτών ευθύνης. Το κενό αντισταθμίζεται από τα ΜΜΕ με μια πρωτοφανή εκλαϊκευση της δημοκρατικής ζωής, με στατιστικά στοιχεία δημοσκοπήσεων και πρόχειρων συζητήσεων πρόκλησης εντυπωσιασμού. Συνέπεια να προκαλείται μια διαρκώς αυξανόμενη ακηδία (αδιαφορία) και χαλάρωση των κοινωνικών θεσμών.

Πλήττονται θανάσιμα η Οικογένεια, η Κοινότητα, η Δημοκρατία αλλά και η Πατρίδα. Αναφύεται η ανάγκη ανασύνθεσης μιας γνωστικής δημοκρατίας και υγιούς δημιουργικού διαλόγου.

Έπονται στο επόμενο: **ΑΠΟΤΙΜΗΣΕΙΣ -ΣΥΓΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ**

Δημήτρης Μπάκας
06 Δεκ. 2024